

УДК613.816

DOI: [https://doi.org/10.31612/2616-4868.4\(10\).2019.03](https://doi.org/10.31612/2616-4868.4(10).2019.03)

ОЦІНКА ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ НАСЕЛЕННЯМ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НИМ ПРОБЛЕМ

В. Б. Замкевич, М. Д. Дячук, Т. С. Грузєва

«Національний медичний університет імені О. О. Богомольця», м. Київ, Україна

Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС, м. Київ, Україна

Резюме

Розбудова системи громадського здоров'я передбачає вирішення основних оперативних функцій громадського здоров'я, у т.ч. епіднадзора та оцінки стану здоров'я та благополуччя населення з урахуванням ризиків для здоров'я. З огляду на значущість алкоголю як чинника ризику розвитку захворювань вивчення його поширеності в популяції, моделей вживання, наслідків для здоров'я є важливою проблемою громадського здоров'я.

Мета роботи – виявлення сучасних тенденцій вживання населенням алкоголю та пов'язаної з таким чинником ризику шкоди для здоров'я в Україні та країнах Європейського регіону ВООЗ.

Матеріали і методи. Для виконання дослідження використано бібліографічний, медико-статистичний та інформаційно-аналітичний методи. Науковою джерельною базою стали Європейська база даних «Здоров'я для всіх», Глобальна інформаційна система «Алкоголь і здоров'я» (GISAH) та Європейська інформаційна система «Алкоголь і здоров'я» (EISAH).

Результати дослідження та їх обговорення. Встановлено суттєві відмінності в поширеності вживання алкоголю населенням різних регіонів світу в розрахунку на одну людину на рік, які досягають 16 разів, із найвищими показниками в ЄР ВООЗ.

Характерними для України є високі рівні вживання алкоголю (8,6 л) і негативні тенденції до їх зростання впродовж 1991-2016 рр. на 45,8%. Причому в Україні переважає вживання населенням міцних алкогольних напоїв, тоді як в країнах Європейського Союзу – вина та пива. Збільшення вживання в Україні алкогольних напоїв, з них переважна кількість міцних у структурі спожитої продукції (51,5%) є несприятливим прогностичним показником і вимагає застосування профілактичних заходів.

Негативними наслідками вживання алкоголю є поширеність алкогольної залежності (2,2%), розладів пов'язаних з алкоголем (6%), значна частка смертей (20,5%), обумовлених цим чинником, у загальній структурі усіх смертей тощо. Вагомим внеском алкоголю в формування показників дорожньо-транспортного травматизму, у т.ч. зі смертельними випадками, показників злочинності тощо.

Висновки. Епіднадгляд за поширеністю вживання алкоголю, моделями вживання та оцінка пов'язаних з алкоголем проблем громадського здоров'я є важливою підставою для визначення напрямів та обґрунтування й прийняття запобіжних мір.

Ключові слова: алкоголь, поширеність вживання, рівні вживання, моделі вживання, смертність, епіднадгляд та оцінка.

ВСТУП

Відомо, що збереження та зміцнення здоров'я населення вимагають комплексних заходів із позицій міжгалузевого підходу з огляду на глобальність проблеми та серйозність викликів для систем охорони

здоров'я. Ефективним сучасним шляхом вирішення проблем протидії глобальному тягарю хвороб є розвиток системи громадського здоров'я. Такий шлях визнано перспективним усім світовим та європейським співтовариством, що знайшло відображення в низці документів [1-4].

Розвиток системи громадського здоров'я в європейських країнах передбачає вирішення основних оперативних функцій громадського здоров'я, у т.ч. епіднагляду та оцінки стану здоров'я й благополуччя населення; захисту здоров'я, включаючи забезпеченню безпеки довіллю, праці, харчових продуктів; профілактики хвороб, завчасний прояв порушень здоров'я; інформаційно-роз'яснювальної діяльності (адвокації), комунікації та соціальної мобілізації в для сприйняття підтримки здоров'ю [5].

Реалізація оперативної функції громадського здоров'я щодо епіднагляду та оцінки стану здоров'я й благополуччя населення вимагає формування та функціонування систем епіднагляду для моніторингу частоти виникнення та поширення хвороб, систем медичної інформації для кількісної оцінки захворюваності та показників стану здоров'я населення. Важливими складовими цієї функції є оцінка показників здоров'я громад, виявлення «прогалін і нерівностей» у стані здоров'я конкретних груп населення, встановлення реальних потреб і планування обґрунтованих дій на підставі об'єктивних даних. В даному контексті особливий інтерес становить епіднагляд за неінфекційними захворюваннями, за станом психічного здоров'я населення, огляд стану здоров'я у зв'язку з поведінковими аспектами, інтегрування й аналіз даних з метою визначення медико-соціальних потреб населення, виявлення груп ризику та моніторингу прогресу у вирішенні завдань охорони здоров'я [6-7].

Виконання оперативної функції громадського здоров'я щодо профілактики захворювань та їх раннього виявлення передбачає надання інформації про поведінкові або медичні ризики для здоров'я. Вона також включає надання консультативної допомоги та впровадженню заходів для зменшення цих ризиків на індивідуальному, груповому та популяційному рівнях. Її реалізація вимагає підтримки систем і процедур для включення первинної медичної та спеціалізованої допомоги в програми з профілактики хвороб [8-9].

Враховуючи той факт, що вживання алкоголю є одним із провідних чинників ризику розвитку неінфекційних захворювань, який обумовлює 5,3% усіх випадків смерті та 5,1% глобального тягаря хвороб, епіднагляд за цим чинником ризику в популяції, серед різних груп населення, а також пов'язаним із ним багажем нездоров'ю, є необхідною умовою встановлення причин небезпечної поведінки, оцінки моделей вживання, негативних медико-соціальних наслідків, розробки профілактичних втручань тощо [10-15].

З огляду на те, що вживання алкоголю в Європейському регіоні ВООЗ (ЄР ВООЗ) є одним із найбільших у світі, вивчення обсягів і моделей алкогольної поведінки в країнах Європи становить своєрідний інтерес у контексті виявлення характерних особливостей, тенденцій і зв'язків зі здоров'ям.

Мета роботи - виявлення сучасних тенденцій вживання населенням алкоголю та пов'язаної з цим чинником ризику шкоди для здоров'я в Україні та країнах Європейського регіону ВООЗ.

Завдання дослідження передбачали аналіз поширеності вживання алкоголю населенням і тенденцій у динаміці 1991-2016 рр., дослідження моделей вживання алкоголю, вивчення поширеності пов'язаних з алкоголем проблем зі здоров'ям.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

Для виконання дослідження використано бібліографічний, медико-статистичний та інформаційно-аналітичний методи. Проаналізовано дані стосовно вживання алкоголю та пов'язаних із ним проблем впродовж 1991-2016 рр. Науковою джерельною базою стали Європейська база даних «Здоров'я для всіх», Глобальна інформаційна система «Алкоголь і здоров'я» (GISAH) та Європейська інформаційна система «Алкоголь і здоров'я» (EISAH). [16-18].

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Аналіз даних Глобальної інформаційної системи «Алкоголь і здоров'я» (GISAH) свідчить про значне вживання алкоголю населенням світу. 2016 року алкоголь вживали 2,3 млрд. людей на планеті, утримувалися від його вживання 3,1 млрд. дорослого населення віком понад 15 років.

Виявлено суттєві регіональні відмінності у вживанні алкогольної продукції в різних частинах світу. Вони коливалися в розрахунку на людину на рік у перерахунку на чистий спирт 2016 року від 0,6 л у країнах східного Середземного моря до 9,8 л у країнах Європи. Деяко нижчі показники мали країни Америки (8,0 л) і західної частини Тихого океану (7,3 л). Європа мала 2016 року найвищі в світі показники вживання алкоголю на душу населення. Це лідерство зберігається, незважаючи на зменшення з 2010 р. вживання алкоголю на душу населення з 11,2 л до 9,8 л, тобто на 12,5%. Негативні тенденції до збільшення вживання алкоголю в розрахунку на людину на рік виявлено у регіонах Південно-Східної Азії (+28,6%) і західної частини Тихого океану (+4,3%), відсутність змін – в африканському регіоні та регіоні східної частини Середземного моря. З огляду на існуючий стан речей і наявні тенденції на наступні 10 років прогнозується збільшення світового вживання алкоголю на душу населення.

Аналіз моделей вживання алкоголю показує на значні обсяги щоденного вживання алкоголю населенням. У середньому за добу тими, хто вживає алкоголь, вживається 33 г чистого алкоголю, або 2 склянки вина, або 2 чарки горілки.

У структурі спожитих алкогольних напоїв 2016 року майже половину (45%) становили міцні спиртні напої, дещо меншу частину складало вживання пива (34%), а найменшу питому вагу складало вино (12%). Впродовж 2010-2016 рр. суттєвих змін у розподілі вжитого алкоголю не відбулося. Виявлено лише скорочення вживання міцних спиртних напоїв в Європі на 3% з одночасним збільшенням вживання пива та вина.

У процесі аналізу встановлено вікові особливості вживання алкоголю населенням. Обґрунтовану тривогу викликають значні показники поширеності вживання алкоголю серед підлітків і молоді. На глобальному рівні алкоголь вживають 27% підлітків, у т.ч. у країнах Європи – 44%, у країнах Америки – 38%, у західній частині Тихого океану – 38%.

Помітне поширення шкідливих моделей вживання алкоголю населенням обумовлюють загальний тягар асоційованих із цим захворювань і травм. За даними 2016 р., найбільша поширеність проблем зі здоров'ям внаслідок небезпечного та шкідливого вживання алкоголю спостерігалася в ЄР ВООЗ, де їх мали 14,8% чоловіків і 3,5% жінок і в регіоні Америки, вказані показники становили 11,5% і 5,1% відповідно. Серед окремих країн більша кількість розладів зі здоров'ям пов'язане зі вживанням алкоголю, де рівень доходу високий.

Масштаби смертності, спричиненої небезпечним і шкідливим вживанням алкоголю, – у 2016 році досягли понад 3 млн. осіб у світу. Понад 75% цих смертей налічується серед представників чоловічої статі. У структурі смертей, пов'язаних зі вживанням алкогольних напоїв, 28% становили травми й отруєння, 21% – хвороби органів травлення; 19% – хвороби системи кровообігу, з дещо меншою питомою вагою інфекційних захворювань, онкологічних захворювань, психічних розладів тощо.

Оскільки ЄР ВООЗ найбільш неблагополучний у плані поширеності вживання алкоголю та пов'язаних із ним проблем зі здоров'ям, ми проаналізували дані Європейської бази даних «Здоров'я для всіх» та Європейської інформаційної системи «Алкоголь і здоров'я» (EISAH). Дослідження рівнів вживання алкогольної продукції дорослим населенням ЄР ВООЗ виявило, що найвищі показники 2014 року були характерними для населення країн ЄС, де на одного мешканця на рік припадало 10,2 л вжитого чистого спирту. Цей показник на 18,6% перевищував середній у регіоні (8,6 л). Проте в країнах ЄС вживання міцних алкогольних напоїв було меншим (2,2 л), ніж у середньому в регіоні (2,5 л) на 12,0%, а вина та пива – більшим на 48,0% і 20,6% відповідно.

Навпаки, в Україні, дорослим населенням вживалося у 2014 року на 68,0% переважно міцні напої порівняно з середніми по регіону показниками, водночас із меншим вживанням вина та пива.

Результати аналізу даних Європейської бази даних «Здоров'я для всіх» свідчать, що впродовж 1991-2014 рр. щорічне вживання алкоголю дорослим населенням віком понад 15 років на 1 мешканця в перерахунку на чистий спирт у країнах ЄР ВООЗ зменшилося на 7,5%. Помітнішим це скорочення було в країнах ЄС і становило 13,6%. В Україні впродовж вказаного періоду вживання алкоголю дорослим населенням зросло на 37,3%.

Аналіз вживання населенням окремих алкогольних напоїв мав позитивні тенденції в ЄР ВООЗ у цілому. Так, вживання міцних алкогольних напоїв зменшилося впродовж 23 років на 21,9%, вина – на 13,8% зі збільшенням вживання пива на 9,7%.

Найсприятливіші тенденції виявлено в країнах ЄС, де вживання міцних алкогольних напоїв на одного мешканця на рік зменшилося впродовж 1991-2014 рр. на 21,4%, вина – на 15,9%, пива – на 8,8%. В той самий час виявлено несприятливі тенденції до збільшення споживання дорослим населенням України віком понад 15 років міцних алкогольних напоїв на 23,5% і пива – на 81,3%.

Аналіз даних Європейської інформаційної системи «Алкоголь і здоров'я» (EISAH) за 2016 р. засвідчив значну поширеність вживання алкогольної продукції населенням України впродовж 2016 р. Впродовж останніх 12 місяців алкоголь вживали 61,8% дорослого населення, у т.ч. 68,7% чоловіків і 56,1% жінок. Причому не вживали алкоголю ніколи 12,7% дорослого населення України, у т.ч. 9,8% чоловіків і 15% жінок. Впродовж останніх 12 місяців 2016 р. не вживали алкоголь 38,2% дорослих жителів країни, у т.ч. 31,3% чоловіків і 43,9% жінок. Попередніми споживачами алкоголю виявилися 25,5% дорослих, а саме 21,5% чоловічого дорослого населення та 28,9% – жіночого.

Середньорічне споживання алкоголю становило в Україні 2016 року 8,6 л на одну людину на рік. Наведене перевищення рівня вживання алкоголю населенням 2014 року на 6,2% і є несприятливим прогностичним показником. У цілому впродовж 1991-2016 рр. вживання алкоголю населенням України зросло на 45,8%. Середньодобове вживання алкоголю тими, хто п'є алкогольні напої, досягло 2016 року 29,9 г у перерахунку на чистий спирт, у т.ч. 44,3 г чоловіками та 15,3 г жінками.

У структурі вжитої алкогольної продукції населенням впродовж 2016 р. переважали міцні алкогольні напої (51,5%) і пиво (42,3%) зі значно меншою часткою вина (5,4%). Тобто, впродовж 2014-2016 рр. структура вживання різних видів алкогольних напоїв не зазнала суттєвих змін із переважанням міцних напоїв та пива.

Нездорове вживання алкоголю призвело до формування алкогольної залежності, яку 2016 року мали

2,2% дорослого населення України, у т.ч. 4,2% чоловіків і 0,5% жінок. Поширеність розладів внаслідок вживання алкоголю досягла 6%, у т.ч. серед чоловіків – 11,5%, серед жінок – 1,4%.

Статистичні дані свідчать про суттєву роль алкоголю як чинника ризику смерті. Серед усіх випадків смерті серед населення України, що трапилися 2016 року, 20,5% було спричинено вживанням алкоголю. З цим чинником ризику пов'язано 11,6% випадків смерті від раку в чоловіків і 4,6% – у жінок.

Крім того, виявлено вагоме значення алкоголю як причини дорожньо-транспортних пригод. Зокрема, розповсюдженість таких пригод із вживанням алкоголю 2010 р. становила 11 на 100 тис. населення, а 2013 р. збільшилися до 19,1 на 100 тис. населення, або на 73,6%. Злочини, скоєні в стані алкогольного сп'яніння, становили 2015 року 15,7% від усіх злочинів.

Вивчення поширеності вживання алкоголю та його негативних наслідків для здоров'я й благополуччя населення на глобальному, регіональному та національному рівнях свідчить про його значущість як проблеми громадського здоров'я та важливість боротьби з ним для досягнення цілей системи охорони здоров'я.

ВИСНОВКИ

1. Вирішення сучасних проблем здоров'я для забезпечення благополуччя населення вимагає розвитку сучасних систем громадського здоров'я та виконання відведених на них основних оперативних функцій. Реалізація функції щодо епідеміологічного нагляду та оцінки стану здоров'я й благополуччя створює умови для виконання іншої важливої функції з профілактики захворювань, у т.ч. шляхом запобігання та скорочення поширеності чинників ризику для здоров'я. Це стосується такого вагомого чинника нездоров'я, як вживання алкоголю.

2. Поширеність вживання алкоголю населенням варіює залежно від регіонів світу, окремих

груп населення. Встановлено суттєві відмінності в поширеності вживання алкоголю населенням різних регіонів світу в розрахунку на одну людину на рік, які досягають 16 разів, із найвищими показниками у ЄР ВООЗ.

3. Для України характерними є високі рівні вживання алкоголю та негативні тенденції до їх зростання. Причому в Україні переважає вживання населенням міцних алкогольних напоїв, тоді як в країнах ЄС – вина та пива. Збільшення вживання в Україні алкогольних напоїв у розрахунку на одну людину на рік впродовж 1991–2016 рр. на 45,8% є несприятливим прогностичним показником і вимагає застосування профілактичних заходів.

4. Вплив алкоголю як проблеми на громадське здоров'я посилюється на його дію, на популяційне здоров'я та підвищенням ймовірності глобального тягаря хвороб. В Україні п'яту частину усіх смертей обумовлено впливом нездорової алкогольної поведінки, зокрема внаслідок раку, цирозу тощо. Вагомим внеском наведеного чинника ризику в формуванні показників поширеності алкогольної залежності (2,2%), розладів пов'язаних з алкоголем (6%), дорожньо-транспортного травматизму, у т.ч. зі смертельними випадками, показників злочинності тощо.

5. Епідеміологічний нагляд за поширеністю алкоголю, моделями вживання та оцінками, які мають відношення до проблем з алкоголем у громадському здоров'ї є важливою підставою для визначення напрямів та обґрунтування й вжиття заходів протидії.

Перспективи подальших досліджень. З огляду на важливість моніторингу вживання алкоголю населенням як провідного чинника ризику розвитку неінфекційних захворювань епідеміологічним та оцінкою наведеного показника є необхідною підставою для з'ясування дієвості вжитих заходів і коригування профілактичних втручань на різних рівнях управління охороною здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Health 2020. A European Regional Framework for Europe. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 2013. 183 p.
2. Global Action Plan for the Prevention and Control of Non-communicable Diseases 2013–2020. Geneva: World Health Organization, 2013.
3. Coalition of Partners Expert Meeting on Strengthening Public Health Capacities and Services in Europe WHO Regional Office for Europe, 2017. 23 p.
4. The case for investing in Public Health. The strengthening public health services and capacity A key pillar of the European regional health policy framework Health 2020. Copenhagen: WHO Regional Office for Euro, 2014. 40 p.
5. European Action Plan for Strengthening Public Health Capacities and Services. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2012. 42 p.

6. Self-assessment tool for the evaluation of essential public health operations in the WHO European Region. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2015. 113 p.
7. Public health services. In: WHO Regional Office for Europe. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2017. URL: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/Healthsystems/public-health-services>.
8. Ensuring collaboration between primary health care and Public Health services. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2018. 40 p.
9. Gruzieva T. S., Пельо І. М., Сміянов В. А., Галієнко Л. І. Conceptual assumptions to create a system for preparation of healthcare human resources in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. 2016. T. LXIX. № 6. С. 719-725.
10. Global strategy to reduce the harmful use of alcohol. Geneva: World Health Organization, 2010. 44 p.
11. European action plan to reduce the harmful use of alcohol 2012-2020. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2012. 75 p.
12. Global status report on alcohol and health 2018. Geneva: World Health Organization URL: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf?ua=1>.
13. Kevin D. Shield, Margaret Rylett, Jürgen Rehm. Public health successes and missed opportunities Trends in alcohol consumption and attributable mortality in the WHO European Region, 1990-2014. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2014. 88 p.
14. Gruzieva T. S., Dufinets V. A., Zamkevych V. B. Peculiarities and tendencies of harmful alcohol consumption in Ukraine and European countries World Health Organization. Cyril-Methodius Days of the Social Services. Proceedings of the international expert-scientific conference. ed. J. Staniak, S. Donieva, A. Dudhakova, P. Slovak. 2-nd ed. Budapest: Heraldika Kiado, 2016. P. 39-48.
15. Status report on alcohol consumption, harm and policy responses in 30 European countries, 2018. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
16. Global Information System on Alcohol and Health (GISAH): levels of consumption. Geneva: World Health Organization, 2018. URL: http://www.who.int/gho/alcohol/consumption_levels/en/.
17. European Health Information Gateway. Health for All explorer. URL: <https://gateway.euro.who.int/en/hfa-explorer/>
18. European Health Information Gateway. URL: <https://gateway.euro.who.int/en/hfa-explorer/>

REFERENCES

1. Health 2020 (2013). A European Regional Framework for Europe. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 183.
2. Global Action Plan for the Prevention and Control of Non-communicable Diseases 2013-2020 (2013). Geneva: World Health Organization.
3. Coalition of Partners Expert Meeting on Strengthening Public Health Capacities and Services in Europe WHO Regional Office for Europe (2017). 23.
4. The case for investing in Public Health (2014). The strengthening public health services and capacity A key pillar of the European regional health policy framework Health 2020. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 40.
5. European Action Plan for Strengthening Public Health Capacities and Services (2012). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 42.
6. Self-assessment tool for the evaluation of essential public health operations in the WHO European Region (2015). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 113.
7. Public health services (2017). In: WHO Regional Office for Europe. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Available at: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/Healthsystems/public-health-services>.
8. Ensuring collaboration between primary health care and Public Health services (2018). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 40.
9. Gruzieva T. S., Пельо І. М., Сміянов В. А., Галієнко Л. І. (2016). Conceptual assumptions to create a system for preparation of healthcare human resources in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*, LXIX, 6, 719-725.
10. Global strategy to reduce the harmful use of alcohol (2010). Geneva: World Health Organization, 44.
11. European action plan to reduce the harmful use of alcohol 2012-2020 (2012). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 75.
12. Global status report on alcohol and health 2018. Geneva: World Health Organization. Available at: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf?ua=1>.
13. Kevin D. Shield, Margaret Rylett, Jürgen Rehm (2014). Public health successes and missed opportunities Trends in alcohol consumption and attributable mortality in the WHO European Region, 1990-2014. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 88.
14. Gruzieva T. S., Dufinets V. A., Zamkevych V. B. (2016). Peculiarities and tendencies of harmful alcohol consumption in Ukraine and European countries World Health Organization. Cyril-Methodius Days of the Social

- Services. Proceedings of the international expert-scientific conference. 2-nd ed. Budapest: Heraldika Kiado, 39-48.
15. Status report on alcohol consumption, harm and policy responses in 30 European countries (2018). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
16. Global Information System on Alcohol and Health (GISAH): levels of consumption (2018). Geneva: World Health Organization. Available at: http://www.who.int/gho/alcohol/consumption_levels/en/.
17. European Health Information Gateway. Health for All explorer. Available at: <https://gateway.euro.who.int/en/hfa-explorer/>
18. European Health Information Gateway. Available at: <https://gateway.euro.who.int/en/hfa-explorer/>

Резюме

ОЦЕНКА УПОТРЕБЛЕНИЯ АЛКОГОЛЯ НАСЕЛЕНИЕМ И СВЯЗАННЫХ С НИМ ПРОБЛЕМ

Замкевич В. Б., Дячук М. Д., Грузева Т. С.

«Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца», г. Киев, Украина
Государственное научное учреждение «Научно-практический центр профилактической и клинической медицины» Государственного управления делами, г. Киев, Украина

Развитие системы общественного здоровья предусматривает решение основных оперативных функций общественного здоровья, в т.ч. эпиднадзора и оценки состояния здоровья и благополучия населения с учетом рисков для здоровья. Из-за значимости алкоголя как фактора риска развития заболеваний, изучение его распространенности в популяции, моделей употребления, последствий для здоровья является важной проблемой общественного здоровья.

Цель работы – выявление современных тенденций употребления населением алкоголя и связанного с этим фактором риска ущерба для здоровья в Украине и странах Европейского региона ВОЗ.

Материалы и методы. Для выполнения исследования использованы библиографический, медико-статистический и информационно-аналитический методы. Научной ключевой базой стали Европейская база данных «Здоровье для всех», Глобальная информационная система «Алкоголь и здоровье» (GISAH) и Европейская информационная система «Алкоголь и здоровье» (EISAH).

Результаты исследования и их обсуждение. Установлены существенные различия в распространенности употребления алкоголя населением различных регионов мира в расчете на одного человека в год, достигающие 16 раз, с самыми высокими показателями в ЕР ВОЗ.

Для Украины характерны высокие уровни потребления алкоголя (8,6 л) и негативные тенденции к их росту в течение 1991-2016 гг. на 45,8%. Причем в Украине преобладает употребление населением крепких алкогольных напитков, тогда как в странах ЕС – вина и пива. Увеличение употребления в Украине алкогольных напитков и преобладание крепких напитков в структуре потребленной продукции (51,5%) является неблагоприятным прогностическим показателем и требует принятия профилактических мер. Негативными последствиями употребления алкоголя являются распространенность алкогольной зависимости (2,2%), расстройств, связанных с алкоголем (6%), значительная часть смертей (20,5%), обусловленных этим фактором риска, в общей структуре всех смертей и т.п. Весомым является вклад алкоголя в формирование показателей дорожно-транспортного травматизма, в т.ч. со смертельным исходом, показателей преступности и др.

Выводы. Эпиднадзор за распространенностью употребления алкоголя, моделями употребления и оценка связанных с алкоголем проблем общественного здоровья является важным основанием для определения направлений, обоснования и принятия мер противодействия.

Ключевые слова: алкоголь, распространенность употребления, уровни употребления, модели употребления, смертность, эпиднадзор и оценка.

Summary

THE EVALUATION OF ALCOHOL CONSUMPTION BY THE POPULATION AND RELATED PROBLEMS

V. B. Zamkevich, M. D. Diachuk, T. S. Gruzieva

«Bogomolets National Medical University», Kyiv, Ukraine

State Institution of Science «Research and Practical Centre of Preventive and Clinical Medicine» State Administrative Department, Kyiv, Ukraine

The improvement of the public health system provides for the solution of the basic operational functions of public health, including epidemiological surveillance and evaluation of the state of health and health of the population, taking into consideration the public risks of health.

The amount of alcohol as a risk factor for the growth of diseases, the study of its occurrence in the population, the patterns of use and the health effects are an important public health problem.

Aim. The identification of the current trends in alcohol consumption and the result of risk factor for health damage in Ukraine and countries of the WHO European Region (the European Regional Office of the World Health Organization).

Materials and methods. Bibliographic, medical, statistical and information-analytical methods were used in the study. The key scientific base were the European Health for All Database (HFA-DB), the Global Information System on Alcohol and Health (GISAH) and the European Information System on Alcohol and Health (EISAH).

Results and discussion. The significant differences were found in the occurrence of alcohol consumption by population in different regions of the world per capita per year, up to 16 times, with the highest rates in the WHO ER.

Ukraine is characterized by high levels of alcohol consumption (8.6 liters) and negative tendencies for their growth during 1991-2016 by 45.8%. At the same time, in Ukraine the consumption of strong alcoholic drinks predominates, while in the countries of the European Union – wine and beer. The increase in alcohol consumption in Ukraine and the prevalence of strong drinks in the structure of consumed products (51.5%) is an unfavorable prognostic indicator and requires the adoption of preventive measures. The negative consequences of alcohol consumption are the prevalence of alcohol dependence (2.2%), alcohol-related disorders (6%), a significant proportion of deaths (20.5%) due to this risk factor in the overall structure of all deaths, etc. Significant is the contribution of alcohol to the formation of indicators of road traffic injuries, including those with a fatal outcome, crime rates, etc.

Conclusions. The epidemiological surveillance of the prevalence of alcohol use, the patterns of the consumption and the evolution of alcohol-related public health problems is an important basis for determining directions, justification and taking countermeasures.

Keywords: alcohol, prevalence, consumption levels, consumption patterns, mortality, epidemiological surveillance and evaluation.

Інформація про авторів знаходиться на сайті <http://www.cp-medical.com>.

Дата надходження до редакції – 26.07.2019